

Хроника Currents Actualités

Научни скуп *Транзиција и постсоцијализам: антрополошка истраживања*, Филозофски факултет Универзитета у Београду, 24. новембар 2007. године

У организацији Одељења за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, 24. новембра 2007. године, одржан је научни скуп **Транзиција и постсоцијализам: антрополошка истраживања**, са следећим учесницима: Иван Ковачевић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Сенка Ковач (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Весна Вучинић-Нешковић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Илдико Ердеи (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Лидија Радуловић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Драгана Антонијевић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Владо Котник (Univerza na Primorskem, ZRS Koper, Slovenija), Љупчо С. Ристески (Институтот за етнологија и антропологија, Природноматематички факултет, Универзитет "Св. Кирил и Методиј", Скопје, Р. Македонија) и Владимир Рибић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду). Нажалост, Бојан Жикић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета

Универзитета у Београду), Зорица Ивановић (Одељење за етнологију и антропологију Филозофског факултета Универзитета у Београду), Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб, Хрватска), Томислав Плетенац (Одсек за етнологију и културну антропологију, Филозофски факултет Свеучилишта у Загребу, Загреб, Хрватска) и Јана Баћевић (Magdalen College, University of Oxford) били су спречени да присуствују скупу, али ће, својим прилозима, учествовати у зборнику радова који ускоро треба да буде објављен.

Учесници скупа су разматрали читав низ транзицијских феномена који се јављају на територији бивше Југославије: промене на фестивалу у Гучи (Иван Ковачевић), рецепцију Сретења као новог дана државности Републике Србије (Сенка Ковач), приватизацију као социокултурну трансформацију (Илдико Ердеи), политичку употребу пророчанстава у Србији 90-их (Лидија Радуловић), улогу невладиних организација у прослави Божића у Боки Которској (Весна Вучинић-Нешковић), приче о губитку у доба транзиције (Драгана Антонијевић), проблеме у вези са HIV/AIDS/STI ризичном групом адолесцената у Македонији (Љупчо Ристески), ситуацију у којој се налази антропологија у Словенији (Владо Котник), значај етничког национализма за распад Југославије (Владимир Рибић) и економску транзицију из макроисторијске перспективе (Владимир Рибић). Изузетно занимљива излагања и расправе потврдили су значај сарадње етнолога-антрополога с

простора некадашње заједничке државе у проучавању друштвених феномена који се јављају у контексту транзиције и постсоцијализма.

Владимир Рубић

Slike kulture – nekad i sad: povodom 60 godina Etnografskog instituta SANU, Kruševac, 16-19. oktobar 2007.

Šezdeset godina rada Etnografskog instituta SANU iz Beograda obeleženo je naučnim kongresom pod nazivom *Slike kulture – nekad i sad*. Kongres je održan u Kruševcu, od 16. 10. do 19. 10. 2007. u organizaciji Etnografskog instituta SANU iz Beograda i Narodnog muzeja Kruševac. U okviru njega, 18. oktobra, održana je i V srpsko-bugarska konferencija pod nazivom *Svakodnevna kultura u postsocijalističkom periodu*, u organizaciji Etnografskog instituta SANU iz Beograda i Etnografskog instituta i muzeja BAN iz Sofije.

Odlučivši se za ovakvu temu Kongresa, Institut je želeo da omogući slobodu pri izboru pojedinačnih tema, s namerom da i ovaj naučni skup i tematski zbornik radova sa skupa koji će uslediti, pokažu širinu etnologije/antropologije kao savremene naučne discipline. Zbog predviđenog trajanja, dinamike skupa, kao i broja učesnika (oko 50), predstavljanja radova bila su podeljena na usmena izlaganja i poster prezentacije.

Učesnici iz Srbije su prezentovali radove sa raznovrsnom tematikom: osvrt na rad Etnografskog instituta SANU u proteklih 60 godina (M. Prelić); čitanje književnog dela ("Petrijin venac") kao etnodijalekatskog teksta (S. Miloradović); savremene migracije Rusa i njihovo prisustvo u Boki Kotorskoj (D. Radojičić); stereotipije stanovnika severozapadne Srbije u postmigracionom periodu (D. Nikolić); Vislani u Ba-

natu kao etnička grupa (D. Drljača), tranzicija i običajni život Srba u Temišvaru (M. Pavlović); mitski diskurs o smrti Slobodana Miloševića (A. Pavićević); politike tela u turbo-folku (M. Mitrović), korelacije muzičkog spektakla i politike (M. Lukić-Krstanović); ambivalencija narativa o identitetu u procesu globalizacije (M. Malešević); uloga prirodnjačkog muzeja u kreiranju nacionalnog ponosa i identiteta (L.J. Gavrilović); konstruisanje "kulta" košarkaške reprezentacije Srbije u sportskoj štampi (I. Đorđević).

Na skupu su takođe učestvovali saradnici različitih naučnih i kulturnih institucija iz zemlje: Biljana Sikimić sa Balkanološkog instituta SANU sa temom konceptualizacije rizika u terenskom radu, Dragana Antonijević sa Filozofskog fakulteta u Beogradu sa radom o proizvodnji i recepciji reklamne poruke bilbord kulture i Marko Stojanović iz Etnografskog muzeja u Beogradu sa temom poređenja dva etnološka glasila, GEM i GEI SANU. Radovi ostalih učesnika iz Srbije, među kojima su saradnici Narodnog muzeja Kruševac, Narodnog muzeja Zrenjanin, Narodnog muzeja u Valjevu, Zavičajnog muzeja u Knjaževcu, Narodnog muzeja u Čačku, kao i EI SANU i Etnografskog muzeja u Beogradu, predstavljeni su poster prezentacijama.

Kolege iz Bugarske govorile su o bugarsko-srpskoj naučnoj saradnji (R. Ivanova), promeni kulturnih predstava o muškosti u postsocijalističkoj Bugarskoj (A. Luleva), adaptivnim strategijama različitih privrednih subjekata u procesu uključivanja Bugarske u evropsku zajednicu (I. Petrova), svadbi kao demonstraciji bugarskog identiteta (S. Janeva), tradiciji izvođenja pesama kod Bugara u Ukrajini (G. Georgiev).

Učesnici Kongresa bili su i gosti iz nekih drugih bivših socijalističkih zemalja, takođe sa radovima raznovrsne tematike. Iz

Rusije su došle Marina Martinova (saradnja Instituta za etnologiju i antropologiju Ruske akademije nauka i EI SANU) i Ljudmila Kuzmičeva (shvatanje rata i ratnih događaja kod Rusa i Srba); iz Slovenije je došla Ingrid Slavec Gradišnik (institucije i produkcije etnološkog znanja); iz Slovačke Gabriela Kilianova (primena modela kulture kao razlike u etnološkim studijama identiteta); iz Makedonije Ljupčo Risteski (istraživanja narodne kulture); iz Crne Gore Lidija Vujačić (moć "lepote" u savremenom društvu).

Dvostruki značaj skupa, paralelno obeležavanje šezdesete godišnjice EI SANU i održavanje V zajedničke konferencije etnologa iz Bugarske i Srbije, omogućio je, kroz širok opseg tema, uvid kako u procese kulturne transformacije u postsocijalističkim društvima, tako i u procese transformacije institucija i mehanizama produkcije naučnog znanja o njima, u sinhronijskoj, dijahronijskoj, pa i transgeografskoj ravni. Heterogenost tematike i pristupa osvetlila je kako paralele, tako i razlike ovih procesa u tranzicijskim društvima. Uspešna realizacija teorijskih i praktičnih ciljeva skupa – produbljanja razumevanja kompleksnih društvenih procesa u postsocijalističkim zemljama i povezivanja istraživača iz regiona jugoistočne Evrope, ali i šire – rezultovala je dostizanjem novog stepena u izvođenju projekta trajne međunarodne i međuinstitucionalne saradnje. Ovaj skup je pokazao da materijala i razloga za nastavak ovakvog rada svakako ima, jer se pred etnologe i antropologe postavlja znatan dijapazon istraživačke tematike: pluralizacija poredaka, paralelna egzistencija nasleđenih kulturnih struktura i elemenata indukovanih promenama, efekti ovih procesa u svakodnevnoj kulturi postsocijalističkih društava, ali i na transformaciju antropologije kao discipline koja se njima bavi.

Marijana Mitrović

Antropologija u srednjoj školi – seminar Socio-kulturne antropologije u Istraživačkoj stanici Petnica

Seminar koji učenike i učenice srednje škole upoznaje sa osnovama etnologije i socio-kulturne antropologije postoji u Istraživačkoj stanici Petnica od 1994. godine. Pored SKA (popularne skraćenice za seminar Socio-kulturne antropologije), u Petnici postoje programi astronomije, arheologije, lingvistike, psihologije, istorije, fizike, geologije, elektronike, biologije koji su posvećeni srednjoškolicima, kao i novi međunarodni programi na engleskom jeziku i programi za nastavnike.

Programi prate godišnji ciklus i osmišljeni su tako da osposobe polaznike za samostalno istraživanje. Drugim rečima, pored učestvovanja u predavanjima, vežbama, radionicama, polaznici imaju priliku da "praktikuju nauku" već u srednjoj školi. Zimski seminar je uvodni i tokom njega polaznice i polaznici slušaju predavanja o raznovrsnim disciplinarno relevantnim temama, ali i o posebnostima srodnih društvenih nauka, upoznaju se sa bibliotekom i načinima korišćenja literature, pretraživanjima interneta, učestvuju u vežbama koje izvode mlađe saradnice i saradnici. Svrhu neizostavnog predavanja o tehnikama i postupcima pisanja naučnog rada polaznici najčešće ne "uhvate" tokom zimskog seminara, ali u sledećim mesecima najčešće pregledaju beleške upravo sa ovog predavanja.

Prolećni seminar je metodološki, i predstavlja poseban izazov. Tokom svega par dana polaznike treba upoznati sa idealnim modelom naučnog istraživanja, zatim objasniti posebnosti antropoloških pristupa, i ponuditi im više metodoloških okvira kroz koje mogu posmatrati fenomene iz sopstvene svakodnevice, koje žele da analiziraju. Do kraja prolećnog seminara precizirane su teme i osnovna is-

traživačka pitanja polazničkih radova. Između prolećnog i letnjeg seminara, polaznici obavljaju mala terenska istraživanja i čitaju relevantnu literaturu.

Na letnjem seminaru polaznice i polaznici pišu prve i druge verzije svojih radova, slušaju predavanja koja dodatno problematizuju ili pojašnjavaju neke od tema na kojima rade, neretko posećuju bazen koji se nalazi blizu Petnice, ili praktikuju večernje i noćne šetnje do obližnje Petničke pećine.

Na jesenji seminar se obično referira kao na "tematski", što znači da tokom par dana kroz predavanja biva predstavljena neka od antropoloških pod-disciplina. Tokom jesenjeg seminara, polaznici završavaju svoje radove. Najbolji radovi bivaju predstavljeni na petničkoj Konferenciji. Najbrojniji učesnici Konferencije su, dakle, polaznici sa najuspešnijim radovima sa svih seminara, pa ona predstavlja zgodno mesto za konačnu reviziju radova – formalna prezentacija rada i pitanja koja postavljaju srednjoškolci upoznati sa različitim disciplinama mogu pokazati autor/ki/autoru koja mesta je potrebno dodatno pojasniti. Od 2006. godine, radovi bivaju prezentovani u formi postera u SANU, čime je omogućeno da veći broj stručnih saradnika ima uvid u konačne rezultate godišnjeg ciklusa seminara.

Uloga mlađih saradnica i saradnika u radu je posebno važna – najčešće najbolji studenti osnovnih studija etnologije i antropologije i često bivši polaznici seminara tokom dana, ali neretko i do kasno u noć, objašnjavaju, pojašnjavaju, odgovaraju na pitanja za koja polaznici strahuju da nisu dovoljno "pametna". Mlađi saradnici učestvuju u mentorskom radu na polazničkim istraživanjima, i možda su naj-

bolji primer da se najpotpunije razumevanje događa kroz objašnjavanje drugima.

Tokom 2007. godine polaznici su najviše imali priliku da se upoznaju sa odnosom politike, identiteta i kulture, kroz predavanja i vežbe o kulturnim ratovima, multikulturalnosti i politikama identiteta, muzejskoj politici, odnosu muzike i sporta i izgradnje nacionalnog osećanja, evropejstvu, klasi i kosmopolitizmu, kao i sa osnovama antropološkog pristupa potrošnji, nauci, modi, muzeologiji, filmu i književnosti.

Polaznici provedu 25 do 30 dana godišnje u stanici. U prethodnim godinama polaznici su proizveli male ali ozbiljne analize osamnaestog rođendana kao obreda prelaza, logike astrologije, narativa o "narodnjacima" i njihovih implikacija, različitih urbanih legendi o sekaču, o vukodlaku, zatim darivanje povodom osamnaestog rođendana kao reprodukciju postojećih socijalnih odnosa, itd. Tokom 2007. godine, polaznice i polaznici su pisali o prostornom ponašanju posetilaca kafića, analizirali elemente kulturnog kapitala među srednjoškolcima u Valjevu, isl.

SKA seminar pokazuje da je antropologiju zaista moguće približiti srednjoškolcima, i da uvođenje antropologije u nastavne kurikulume nije nepotrebno. Polaznici koji su najviše 'inficirani' antropološkim pristupom neretko upisuju osnovne studije na Odeljenju za etnologiju i antropologiju, a ostalima iskustvo problematizacije svakodnevnog, pisanja samostalnog naučnog rada, umeće pretrage po literaturi, pisanja izveštaja i postavljanja pitanja budu od koristi, nezavisno od daljih profesionalnih izbora.

Čarna Brković